

Kystens tragedier – 5:

DØDEN GJESTER

Da det ble klart at 14 mennesker var omkommet mens skipet lå ved kai, stilte man spørsmålet: Hvordan oppstod brannen i lintøyskapet? Hvem hadde sovet der? Hvorfor nektet gasten at han hadde vært i lugaren hvor han ble sett?

til. Med ulende sirener har bil etter bil rast gjennom byen og spredt katastrofestemming. Jonsrud ser at brannmannskapene er i fullt arbeid. Bra! Han overlater plassen til dem, og hjelper til med å legge ut slange over 1. plass lugardekk til 2. plass. Man sparker opp dørene til betjeningslugarene – fins her folk ennå? Så sparker man opp døren mellom 1. og 2. plass. Røyken velter imot dem og gjør det nesten umulig å puste. Stadig må folkene trekke seg tilbake og ut for å få luft.

Da døren til lugar nr. 3 eller 4 er slått opp, blir de møtt av to røykdykkere som kommer fra 2. plass. De mener at der er mennesker i lugar nr. 275.

Det viser seg at de har rett. Da man får opp døren, finner man to bevisstløse mennesker på dørken. De blir øyeblikkelig båret ut, opp til stormdekket på 1. plass, hvor man går i gang med opplivningsforsøk, uten særlige forhåpninger.

To er funnet. Er flere kommet til skade?

Man vet det ikke. Ikke ennå. Mannskap og betjening har i de første minutene konsentrert seg om å få ut de passasjerene som ennå befant seg i lugarene. Førstetjeneren – en kvinne – har fra første stund sprunget rundt og åpnet lugardører, helt til hun måtte gi seg på grunn av den voldsomme røykutviklingen.

Da Bodø Brannvesen kommer til, går røykdykkere ned på bakre ende av lugardekket, mens mannskap fra hurtigruten går ned forut og arbeider seg akterover til de møtes. Da alle lugarer er gjennomsoekt, antar tredjestyrmannen at passasjerene i salongene på mellomdekk og lugardekk er kommet seg ut ved egen hjelp.

Likevel frykter man det verste. Brannvesenet gjør alt som står i deres makt for å begrense ilden, som etter hvert har spredt seg til lugarene og slikker med lange, sultne tunger ut gjennom dørene.

Befolkningen i Bodø har ikke vanskelig for å skjønne at noe uvanlig foregår nede i kaistruket. Store menne-

Brann! Det brenner akterut på 2. plass!

Klokken er omtrent 14.00 den 8. januar 1958. Da førstekokken kommer styrtende ut på dekket med sitt alarmerende rop, står tredjestyrmannen på hurtigruteskipet «Erling Jarl» ved landgangen og kontrollerer billetter. Skipet er på nordtur, for mindre enn et kvarter siden klappet det til kai i Bodø, hvor 60 av de 231 passasjerene skal i land. Mange av passasjerene er soldater som skal tilbake til sine forlegninger etter endt juleperm.

Brann! Det brenner om bord!

Tredjestyrmann Jonsrud reagerer – brennfort. Han lar billetter være billetter, kontroll være kontroll. Nå gjelder det andre ting! Han styrter akterut, river i farten med seg brannsløkningsapparatet som henger på skottet ved lugar nr. 60. Hvor er brannen? Her gjelder det å være rask – som alltid når det bryter ut brann!

Røyken leder styrmannen på rett vei. Fra lintøyskapet under trappen på lugardekket slår det ut røyk og flammer. På med brannsløkningsapparatet! Pokker – ventilen knekker, apparatet er ubrukbart! Men det fins andre. Styrmannen styrter av sted. Det henger et i hallen på babord side, like ved herre-

toailet. I farten roper styrmannen ut en advarsel, en ordre, slenger den mot babord og styrbord, akterover og forover: – Alle passasjerer på dekk og i land! Brann om bord!

Passasjerene strømmer ut etter hvert som ropet blir gjentatt av andre. De som befinner seg forut strømmer akterover – her skjer noe, dette må vi se på! De tenker ikke på at de forsinker rednings- og sløkningsarbeidet. De tenker ikke. Først da en elektriker kommer styrmannen til hjelp, lykkes det å få jaget bort tilskuerne slik at passasjerene kan komme seg ut fra salongene. Så styrter Jonsrud tilbake med brannsløkningsapparat nummer 2. Hele ekspedisjonen har bare tatt sekunder – eller kanskje et minutt. Ennå skulle det ikke være for sent!

Det er for sent. I siste trappeavsats blir tredjestyrmannen stoppet av tett røyk og intens varme. Det brenner i noe lintøy på dørken, det viser seg senere at elektrikeren har trukket det fram fra skapet i et forsøk på å slukke. Styrmannen retter strålen fra sløkningsapparatet mot ilden.

Det hjelper ikke! Ilden blir stadig mer intens, skritt for skritt trenger den Jonsrud bakover mot hallen. Flammene får tak i kanten av trappens

rekkverk, de eter seg – nei, løper oppover! Styrmannen rygger, må ut av hallen på babord side – på sjøsiden.

I samme sekund som han er ute av døren, er det som om hele hallen eksploderer i et lysblaff. På et eneste øyeblikk er den fullstendig omspent av grådige, dødelige flammeteringer!

Styrmannen føler seg kvalm og svimmel. Han sanser ingenting mer før han brått finner seg stående på kaien. På dette tidspunktet er andre av mannskapet i full gang med å legge ut slanger. Styrmannen vil styrte om bord igjen. En kamerat prøver å holde ham tilbake. Han river seg løs, og er et øyeblikk senere opptatt med å legge ut slange på promenadedekket.

Elektrikeren slår ut en rute på babord side i hallen, som ilden nå slår ut fra. Det er umulig å rekke døren, dertil er røyken og varmeutviklingen for intens. Dette ser ikke bra ut!

Jonsrud overlater slangen til messguttene, og springer til stormdekket. Der er to slanger lagt ut. Styrmannen griper den ene, og prøver å trenge fram mot halldøren på dette dekket. Men også her er varmen for intens til at det er mulig å utrette noe av betydning.

Både Bodø Brannvesen og brannvesenet ved Bodø Flystasjon er kommet

Av Idar Kristiansen

Tegner: Per Frenger

Brannmannskapene gjør en fortvilet innsats for å slukke brannen som skulle vise seg å koste 14 mennesker livet.

„ERLING JARL”

skemengder strømmer nedover mot kaien, hvor svart røyk nå velter ut fra akterskipet på «Erling Jarl». Folk venter i spenning — vil det lykkes å begrense ilden? For tidlig å si! I verste fall vil den nå maskinrommet og tankene. Går tankene i luften, kommer det til å merkes i kaiområdet! Politiet er klar over faren. I all hast får man drevet folkemengden tilbake og satt opp sperringer. Hold nesene på avstand, om dere ikke vil ha dem svidd!

Kaptein Leif Hassel er gått i land umiddelbart etter at «Erling Jarl» klokken 13.47 la til kaien, og oppholder seg i Sjøfartsbygningen i minuttene etterpå. Fra kontorvinduene i bygningen blir man oppmerksom på uvanlig røykutvikling, og kaptein Hassel hastet om bord.

Han ser umiddelbart at det slår ut flammer og røyk fra dører og vinduer på hele promenadedekket akterut. Det blir uopphørlig sprøytet vann på øvre dekk og ned på mellomdekket der flammene slår opp. En av styrmennene forteller at det ikke er mulig å komme ned i gangene på 2. plass. På grunn av gjennomtrekken er det ikke mulig å åpne døren mellom 1. og 2. plass. Passasjerene på 1. plass er alle som én kommet seg ut og i land.

Om bord er det hektisk virksomhet. Det har vært synlige tegn til panikk. To personer blir reddet ut gjennom byssedøren. Førstestyrmannen slår inn bakerste vindu i røyksalongen på promenadedekket. Flatsiden av øksa duger ikke, han må bruke egga. Salen er helt full av røyk, fullstendig fylt fra dørk til tak. Det er umulig å få øye på noe menneske der inne. Heller ikke er det noen som svarer da styrmannen roper. Nå — så er de vel kommet seg ut, de som eventuelt var der inne før brannen.

Tømmermann Peder Rugaas har oppfattet rop fra damesalongen — fjerne, fortvilte rop fra mennesker i nød. Han ser seg om etter noe å knuse vinduet med. Skohelen? Duger ikke! Et trestykke? For svakt til slikt bruk! Men den arbeideren på kaia — er dei

Forts. side 28

english with a smile

Freddy, «There are two types of wife – the beautiful glamorous type and the type I got.»

I, «But I remember you telling me once that she was the girl of your dreams.»

Freddy, «I was sleeping on a very lumpy mattress at the time.»

I, «But I thought she was a good looker.»

Freddy, «Oh, she is a good looker all right. She looks in my pockets, she looks through my wallet, she looks through keyholes.»

Lumpy: klumpet, hard og ujevn. Wallet: lommebok.

I, «I see you have a stuffed tiger's head on the wall.»

Larry, «Yes, my uncle Alfred spent two years in the jungle hunting for a tiger.»

I, «What is it stuffed with?»

Larry, «My uncle Alfred. He finally found one.»

Stuffed: utstoppet.

Sweet Janey, a girl of Kilkenny,
Would do such a lot for a penny,
Her mother was poor,
And this, I am sure,
Made Janey so useful to many.

«I hear you have written a book on athletics.»

«That's right. Athletics and outdoor sports.»

«What about indoor sports?»

«Who needs a book for them?»

«You have classed running under two sections, I notice. Running for men and running for girls. What's the difference?»

«Well, the first can gain you a reputation, and the second can gain you satisfaction.»

Athletics: fridrett. Gain: vinne, oppnå, skaffe.

My wife runs our garden. I have nothing to do with that, thank God! I just do the planting, digging, watering, cutting, wedding, hoeing and things like that.»

Weeding: luking. Hoeing: hakking.

UTROLIG- Men sant!

Den første innhøstningsmaskin ble oppfunnet av romerne for 1800 år siden. Den var en slags kombinasjon av en sigd og en vogn som

ble skubbet fram av en okse. Oppfinnelsen gikk i glemmeboken for en periode av 1500 år fram til 1813 da den ble oppfunnet på ny i England.

Vei-krusifiksene i De tyrolske alper har tredører som blir lukket hver vinter for å beskytte dem mot de store snøfallene som truer med å begrave dem.

Lothrop Cooke var en både fryktet og respektert sheriff i Niagara-distriktet, N.Y., selv om han bare hadde ett ben og vandret rundt med krykke. (1821)

Fyrst Kaunitz, Østerriksk kansler, var så allergisk for trekk, at han støt sitt og arbeidet i sitt kanselli med en glassballe over hodet.

Santa-Maria-kirken, Assisi, Italia, var gjenom 1600 år et romersk tempel for gudinnen Minerva.

Jean-François Champollion (1790–1832), egyptologens far og den første som tydet hieroglyfenes gåte, var atten år gammel da han ble professor ved et college.

Opprinnelsen til maximoten var kanskje de buksene som japanske mannfolk bar tidlig i det 19. årh, og som var mer enn dobbelt så lange som de som brukes dem.

Døden gjester...

Forts. fra side 23

ikke et spett han har? Jovisst er det! I et sprang er tømmerrammen der nede, og sekunder etter tilbake igjen. Han legger kreftene til i et voldsomt slag mot bakerste rute i salongen. Glassplinter flyker inn i røyken. Det er som det skal være. For ut kravler 18-20 nesten vettsskremte, halvvalte mennesker, som nylig har stirret døden inn i ansiktet.

I første omgang klarer ikke røykdykkerne å trenge inn i salongene på de to øverste dekkene, hvor man for øvrig regner med at alle er kommet seg ut. Men ca. klokken 14.40, da brannen har rast i omtrent en halv time, lykkes det endelig.

Alle har nok ikke kommet seg ut. Synet som møter røykdykkerne er fryktelig. Syv mennesker ligger på gulvet, flere av dem like ved døren. Av ofrenes stillinger kan man tydelig se hvordan de har kjempet for livet, mens røyken trengte ned i lungene og ilden forvandelt dem til noe forkullet ugjenkjennelig.

Røykdykkerne arbeider seg videre fra røykesalongen. I herresalongen på 2. plass finner de fire ofre til, og i spisesalen har ett menneske møtt døden. Til sammen er fjorten mennesker omkommet mens hurtigruten denne januar-tirsdagen har ligget ved kai i Bodø. Etter tre kvarter er den siste flamme slukket.

Brannvesenet har vist seg effektivt. Folk utenfor sperringene har tidlig skjont at noen storbrann blir visst ikke dette likevel. Antagelig bare en salong noe skadet. Best å komme seg hjem til middagsmaten!

Men ikke før er de kommet hjem så kommer ryktene etter. De løper gjennom byen hurtig som ild på «Erling Jarl». Omkomne er funnet! Fjorten mennesker, sies det! – Og påny haster folk mot kaia, nå for å bivåne det triste skuespill at de omkomne på båre eller i ulltepper blir brakt i land. Dette er utrolig, dette er fullstendig ufattelig!

Torsdag den 10. januar ble det holdt sjøforklaring i Bodø. Man var i vide kretser spent på om det ville fremkomme noe som forklarte hvordan brannen var oppstått, og hvordan den kunne spre seg så usedvanlig hurtig.

Kapteinen kunne bl. a. opplyse at det var nødutgangen ved kabyssen, men at disse ikke var blitt benyttet, til tross for at de var merket med røde lamper. På lugardekket, som gav plass til 108 passasjerer og 8-10 tjenere, var det brannslange og minst fire brannslukningsapparater. Disse var imidlertid ikke blitt benyttet, da man ikke kom ned på grunn av ild og røyk.

– Kan De si om det foregikk noen festing eller selskapelighet i lugarer eller salonger like før skipet la til kai? ville dommerfullmektigen vite.

– Nei, ikke det jeg vet om.

– Kan De gi oss Deres oppfatning av brannårsaken?

– Den har jeg ikke dannet meg noen absolutt mening om. Etter det som er kommet fram oppstod brannen i skittentøyskapet under trappen på lugardekket, og det eneste jeg kan tenke meg, er at noe har ligget og ulmet i skapet, og så har ilden oppstått når døren ble åpnet og det kom luft til.

– Kan De tenke Dem at det kan være tilfelle det som er sagt om at det har oppholdt seg passasjerer i lintøyskapet på reisen nordover?

– For det første er skapet temme-

lig lite, og det virker nesten utrolig på meg at noen har kunnet ligge der. Imidlertid har jeg etter ankomsten til Bodø hørt at det skal ha oppholdt seg noen der tidligere. Men om det innebærer riktighet tør jeg ikke si.

– Var skapet låst?

– Det pleier vanligvis å være det, unntatt når lugarpiken hiver inn sengetøyet når båten ankommer et sted.

Kapteinen var nok ikke helt velorientert, ikke når det gjaldt den ubetydelige detaljen som et lintøyskap vanligvis er om bord i hurtigruten. Alle rede 1. styrmannen kunne fortelle at det etter brannen var funnet en ryggsekk i skapet, og at en mann nok kunne ligge der. Han forklarte videre at det vanligvis fantes sveiver under vinduene i salongene, slik at det skulle være mulig å få dem opp. Årsaken til at så mange omkom mente han måtte være røykforgiftning og blinding, slik at ofrene ikke har kunnet finne utgangen.

Det var imidlertid fremdeles lintøyskapet som stod i sentrum for interessen. Hadde det virkelig oppholdt seg noen der?

Det hadde, viste det seg. Og ikke bare den ene mannen som kapteinen umulig kunne tro ville få plass der, men to!

En soldat fra Oslo gjorde dette klart i sin forklaring. Han hadde overnattet der sammen med en venn, som var omkommet. Siste gang de var inne i skapet, var klokken 10.30. Da hentet de matpakkene sine. Neida, de hadde ikke røykt under oppholdet i skapet!

Da brannen brøt ut, satt soldaten, Finn, i røykelugaren sammen med en del andre personer. Han styrte ut da han kjente brannlukt, og hørte at det ble ropt brann. Det var på høy tid han kom seg ut – ingen klarte det etter ham. Kameraten som han hadde delt leie med i lintøyskapet, omkom sammen med seks andre i røykesalongen.

Det skulle komme flere vitneutsagn av interesse.

Salongpiken Gunhild forklarte at hun hadde tatt brukt sengetøyet fra en lugar like før brannen brøt ut, tøy som hun hadde kastet inn i skapet hvor hun hentet rent tøy. Hun hadde ikke merket noe usedvanlig med tøyet. I lugaren hadde det oppholdt seg en marinegast og en sivilist. De to var lett beruset, selv hadde hun brakt dem to flasker øl. Hun visste ikke positivt om noen av dem røykte. Men om marinegasten hadde gjort det, stod han slik at aske fra sigarettene kunne ha falt ned i sengetøyet.

Etter dette vitnemålet ble en marinegast fra Harstad fremstilt i vitneboksen. Var han gæsten som hadde oppholdt seg i vedkommende lugar? Nei, han hadde ikke oppholdt seg i noen lugar, og hadde ikke vært beruset.

Etter dette ble salongpiken kalt inn. Var dette gæsten hun hadde servert? Det var det, sa hun og ble edfestet. Marinegæsten ble det ikke.

Om det var soldatene i skapet eller marinegæsten eller en annen som forårsaket brannen av uforsiktighet, lot seg ikke avgjøre. Men av undersøkelser som senere ble foretatt, gikk det fram at malingen som ble brukt da italienerne bygde skipet, var den direkte årsaken til at brannen bredte seg med slik eksplosjonsaktig hurtighet. Maling av denne typen er forlenget forbudt om bord i skip.

Forbudet kunne imidlertid ikke redde livet til de fjorten som omkom om bord på «Erling Jarl». Men forhåpentlig vil det i fremtiden redde andre mennesker fra en grusom, unødndig død.